

**МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
ФЕДЕРАЛЬНОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ
УЧРЕЖДЕНИЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
«ИНГУШСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»**

**ФОНД ОЦЕНОЧНЫХ СРЕДСТВ
ПО ДИСЦИПЛИНЕ**

Б1.О.16 «Практический курс турецкого языка»

Основной профессиональной образовательной программы
академического бакалавриата

Направление подготовки
45.03.01 Филология

Направленность
«Зарубежная филология. Турецкий язык и литература»

Квалификация выпускника
Бакалавр филологии

Форма обучения
Очная

Фонд оценочных средств разработан	к.ф.н., проф., доцент кафедры «Иностранные языки и межкультурная коммуникация» Евлоева З.И.
--------------------------------------	--

Рекомендована к утверждению на заседании кафедры
«Иностранные языки и межкультурная коммуникация»

протокол заседания
от «21» мая 2023 г. № 9

Зав. кафедрой Евлоева З.И. _____

Магас, 2024

ПЕРЕЧЕНЬ КОМПЕТЕНЦИЙ, ФОРМИРУЕМЫХ ДИСЦИПЛИНОЙ (МОДУЛЕМ)

Код компетенции	Формулировка компетенции
1	2
ПК	УНИВЕРСАЛЬНЫЕ КОМПЕТЕНЦИИ
УК–4	<p>Способен осуществлять деловую коммуникацию в устной и письменной формах на государственном языке Российской Федерации и иностранном языке.</p> <p>УК-4.3. Ведет деловую переписку на иностранном языке с учетом особенностей стилистики официальных писем и социокультурных различий.</p> <p>УК-4.4. Выполняет для личных целей перевод официальных и профессиональных текстов с иностранного языка на русский, с русского языка на иностранный;</p>
	ОБЩЕПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ КОМПЕТЕНЦИИ
ОПК-5	<p>Способен использовать в профессиональной, в том числе педагогической, деятельности свободное владение основным изучаемым языком в его литературной форме, базовыми методами и приемами различных типов устной и письменной коммуникации на данном языке.</p> <p>ОПК-5.1. Владеет основным изучаемым языком в его литературной. ОПК-5.2. Использует базовые методы и приемы различных типов устной и письменной коммуникации на данном языке для осуществления профессиональной деятельности.</p> <p>5.4. Использует основной изучаемый язык для различных ситуаций устной, письменной и виртуальной коммуникации.</p>
	ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ КОМПЕТЕНЦИИ
ПК-8	<p>Владеет базовыми навыками создания на основе стандартных методик и действующих нормативов различных типов текстов в соответствии с нормативными, отраслевыми, жанровыми и стилевыми требованиями.</p> <p>ПК-8.1. Знает основы стилистики и функциональные стили речи.</p> <p>ПК-8.3. Владеет навыками креативного письма.</p>
ПК-9	<p>Владеет базовыми навыками доработки и обработки (например, корректура, редактирование, комментирование, реферирование, информационно- словарное описание) различных типов текстов, навыками сбора, мониторинга и предоставления информации.</p> <p>ПК-9.1 Знает основы стилистики, корректирования и редактирования.</p> <p>ПК-9.3 Ведет редактуру и корректуру текста.</p> <p>ПК-9.5 Собирает и интерпретирует информацию из различных источников.</p>
ПК-10	<p>Владеет навыками работы в профессиональных коллективах, коллективах, деятельности по организационному и документационному обеспечению управления коллективами и организациями с использованием специализированных программных продуктов и систем электронного документооборота</p> <p>ПК-10.1. Соблюдает правила работы в профессиональных коллективах, корректно осуществляет профессиональную межличностную коммуникацию.</p> <p>ПК-10.2 Знает систему организации профессионального документооборота, умеет работать с профессиональной документацией и специализированными программными продуктами и системами электронного документооборота.</p>

**Паспорт фонда оценочных средств по дисциплине
«Практический курс Турецкого языка»**

Этапы формирования компетенций (курсы, семестры, месяцы, недели)	Контролируемые разделы дисциплины	Код контролируемой компетенции	Наименование оценочного средства
1 курс 1-2 семестры	Фонетика Основные сведения о турецком языке. Турецкий алфавит. Гласные звуки. Согласные звуки. Правила произношения. Использование соединительной гласной. Ударение. Использование дополнительных символов. Основные правила орфографии.	УК-4, ОПК-5, ПК-8,9,10	Подготовка к семинарским занятиям, устный опрос, тест
1-4 курс 1-7 семестры	Лексика	УК-4, ОПК-5, ПК-8,9,10	Устный опрос, ролевая игра, презентация, тест
1-4 курс 1-7 семестры	Грамматика. Существительное Употребление падежей. Определительные словосочетания имен существительных. Числительное. Изафет. Двухаффиксный изафет. Одноаффиксный изафет. Безаффиксный изафет. Изафетная цепь. Прилагательные. Положительная степень. Превосходная степень. Степень равенства. Повышенная степень качества. Повелительное наклонение. Долженствовательное наклонение. Глагол Прошедшее категорическое время. Вопросительная форма прошедшего категорического времени. Прошедшее категорическое время в безглагольных предложениях. Прошедшее категорическое время в долженствовательном наклонении. Будущее категорическое время. Будущее	УК-4, ОПК-5, ПК-8,9,10	контрольная работа

	<p>категорическое время именного сказуемого.</p> <p>Желательное наклонение. Отглагольное существительное на <i>ma\me</i>.</p> <p>Глаголы, управляющие падежами.</p> <p>. Настоящее-будущее неопределенное время.</p> <p>Образование отрицательной формы.</p> <p>Образование вопросительной формы. Форма возможности настоящего-будущего времени.</p> <p>Форма невозможности настоящего-будущего времени.</p> <p>Условное наклонение. Настоящее время условного наклонения. Прошедшее время условного наклонения. Условная модальность.</p> <p>Условное наклонение в придаточных предложениях. Страдательный залог.</p> <p>Возвратный залог. Взаимный залог.</p> <p>Побудительный залог.</p> <p>Прямая речь. Косвенная речь. Форма долженствовательного наклонения в косвенной речи. Преобразование вопросов в косвенную речь. Безглагольные предложения с именным сказуемым в косвенной речи.</p> <p>Преждепрошедшее время. Прошедшее продолжительное время.</p> <p>Будущее прошедшее время. Деепричастие с аффиксом <i>arak\erek</i>. Причастия. Причастия с аффиксом <i>an\en</i>. Причастия с аффиксом <i>mis\mus\mus</i>. Причастие на <i>asak\asek</i>. Причастие на <i>Dik\dik\duk\duk</i>. Послеслоги. Послеслог <i>beri</i> : Послеслог <i>halde</i>. Послеслоги <i>ragmen</i> и <i>karsin</i>.</p> <p>Частицы и союзы. Аффиксальное словообразование существительных</p> <p>Наречия. Прилагательное.</p> <p>Сравнительная и превосходная степень прилагательных и наречий. Настоящее 1 – е время (настоящее данного момента).</p> <p>Причастия. Формы условной модальности и условного наклонения.</p> <p>Повествовательные предложения с переходным глаголом в функции сказуемого. Сложные глаголы.</p> <p>Преждепрошедшее время. Прошедшее время + <i>idi</i>. Настоящее время + <i>idi</i>. Будущее время + <i>idi</i>. Настоящее-будущее время + <i>idi</i>.</p>		
2-4 курс 3-7 семестры	Домашнее чтение	УК-4, ОПК-5, ПК-8,9,10	Устный опрос
1-4 курс 1-7 семестры	Разговорные темы «Знакомство», «Моя семья», «Мой дом, моя квартира», «Мой друг, моя подруга». «Мой рабочий день», «Моя биография». «Мой родной город», «Урок турецкого языка», «Образование в Турции,	УК-4, ОПК-5, ПК-8,9,10	Устный опрос, презентация, ролевая игра

	<p>«Покупки», «Достопримечательности Стамбула», «Моя учеба». «Турецкие праздники», «Здоровье», «Путешествие на самолете», «Путешествие на корабле», «Мои выходные дни», «Театр», «Музеи Турции», «В аэропорту».</p> <p>«Моя будущая профессия», «Портрет», «Биография», «Одежда», «Защита природы». «Турецкая кухня», «Путешествие на самолете», «Путешествие на поезде», «Олимпийские игры», «Спорт», «Зимние виды спорта», «Летние виды спорта», «Кино», «Живопись», «Еда. Продукты питания», «Земля – наш общий дом», «Мой любимый поэт», «Я и моя семья», «Мое любимое животное», «Мода», «Турция. Достопримечательности Турции», «Мой любимый писатель», «Анкара –столица Турции», «Мой лучший друг», «Мой первый учитель», «Проблемы молодежи».</p>		
--	---	--	--

Тесты письменные
по дисциплине: «Практический курс турецкого языка»

Банк тестов

Примерные лексико-грамматические тесты по основному курсу

1. “Yapalım” fiilinin olumsuzu hangisidir? (Какой из вариантов является отрицательной формой глагола “Yapalım”)
A) Yapmadım B) Yapmıyoruz C) Yapmayalım D) Yapmasın
2. “Evde yemek ..... dışarıda yiyebiliriz.”
Yukarıdaki boşluğu doldurunuz. (Заполните пропуск.)
A) varsa B) olsa C) yoksa D) kalmışsa
3. “..... pikniğe gideceğiz.”
Yukarıdaki boşluğa aşağıdakilerden hangisi gelemez? (Какой из нижеприведенных вариантов НЕ подходит?)
A) Yağmur yağarsa
B) Hava güzel olursa
C) Arkadaşlar gelirse
D) Okuldan izin alabilirsek
4. Parası ..... bu arabayı almış. Babası ..... bu problemleri yaşamamış.
Eğer Ahmet ..... bu maçı kazanırlarmış. Yukarıdaki boşlukları doldurunuz.
(Заполните пропуски.)
A) olduysa / olsaydı / olmasaydı
B) olursam / olsan / olmasayın
C) olsaymış / olsaymış / oynasaymış
D) olsam / olsa / yoksaydı

5. “Tabakta ..... pilav var.”

Yukarıdaki boşluğu doldurunuz. (Заполните пропуск.)

A) birçok B) birkaç C) biraz D) bütün

6. “Stadyumda ..... taraftarlar (сторонники) bağııyorlar (кричат).”

Yukarıdaki boşluğu doldurunuz. (Заполните пропуск.)

A) bütün B) birçok C) biraz D) herkes

7. “..... kişi bu konuda aynı şeyleri düşünüyor.”

Yukarıdaki boşluğu doldurunuz. (Заполните пропуск.)

A) Birçok B) Bazı C) Biraz D) Herkes

8. “..... öğrenciler okula gelmedi.”

Boşluğu doldurunuz. (Заполните пропуск.)

A) Kimse B) Bazen C) Bazı D) Birkaç

9. “..... gün akşam onda uyurum.”

Boşluğu doldurunuz. (Заполните пропуск.)

A) Bütün B) Biraz C) Hiçbir D) Her

10. “Bütün okul çiçeklerle .....”

Boşluğu doldurunuz. (Заполните пропуск.)

A) hazırlandı B) kutlandı C) süslendi D) kapadı

11. “Beni kırmak istemiyor..... bir börek daha al.”

Yukarıdaki boşluğu doldurunuz. (Заполните пропуск.)

A) -san B) -sen C) -yorsan D) -diysen

12. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “istek kipi” kullanılmıştır? (В каком из вариантов использовано желательное наклонение?)

A) Yarın pastaneye gitsek mi?

B) Size bugün gelelim mi?

C) Bugün kitap okumasak.

D) İki kişilik kebab alabilir miyiz acaba?

13. Aşağıdakilerden hangisi “duyulan geçmiş zaman” ekidir? (Какой из аффиксов относится к прошедшему субъективному времени?)

A) -sa B) -di C) -mış D) -acak

14. “Okumak” fiilinin “duyulan geçmiş zaman 1. çoğul şahıs çekimi” hangisidir?

(Какой из вариантов глагола “Okumak” является формой 1 лица мн.чл. прошедшего субъективного времени?)

A) Okumuşum B) Okumamışım C) Okumuşuz D)

Okumuşsun

15. Aşağıdakilerden hangisi etken fiildir? (В каком из вариантов нет страдательного залога глагола?)

A) Ayşe, saçlarını taradı.

B) Bu habere çok sevinildi.

C) Bu elbiseler giyildi.

D) Derse geç kalanlar yazıldı.

16. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “bir işi karşılıklı yapma” anlamı vardır? (В каком из предложений есть взаимный залог?)

- A) Faruk’la sık sık mektuplaşıyoruz.
- B) Çocuk büyüdükçe güzelleşiyor.
- C) Mustafa hızla iyileşiyor.
- D) Saçlarım beyazlaşıyor.

17. “Gece yarısı ışığı kapattı. Uyudu.”

Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki cümleyle aynı anlamdadır? (Какое из нижеприведенных предложений имеет соответствие вышеприведенному?)

- A) Gece yarısı ışığı kapatıp uyudu.
- B) Gece yarısı ışığı kapattırıp uyudu.
- C) Gece yarısı ışığı kapatmadan uyudu.
- D) Gece yarısı ışığı kapatır kapatmaz uyudu.

18. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “hatırlama anlamı” vardır? (В каком из предложений есть значение воспоминания?)

- A) Sana yeni bir kitap vereceğim.
- B) Geçen yıl buraya gelmiştik.
- C) Buraya hiç gelmemeliydiniz.
- D) Ne zamandan beri buradasınız?

19. Bu sınıfta ..... (%80) başarı var.

Yukarıdaki boşluğu doldurunuz. (Заполните пропуск.)

- A) yüzde seksen B) yüz seksen C) seksen yüz D) seksende yüz

20. Aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır? (Какое из соответствий неверно?)

- A) Ben bekleyeceksem
- B) Siz okuyacaksanız
- C) Onlar gelmezlerse
- D) Sen öğrenmiyorsa

21. Hangi cümlede istek anlamı vardır? (В каком из предложений есть желательное наклонение?)

- A) İstanbul’a gidelim.
- B) Bursa’ya gideceğiz.
- C) Arkadaşım Konya’ya gidiyor.
- D) Bu hafta sonu kayak yapmaya gidecekler.

22. “Tüm dünyada 31 Aralık tarihinde kutlanır.” Bu özel gün hangisidir?

- A) Kurban Bayramı
- B) Anneler Günü
- C) Yeni yıl
- D) Babalar Günü

23. “Türkiye’nin en kalabalık şehri .....”

Yukarıdaki boşluğu doldurunuz. (Заполните пропуск.)

- A) Bursa B) İstanbul C) İzmir D) Konya

24. “İstanbul Türkiye’nin en ..... şehridir.”

Yukarıdaki boşluğu doldurunuz. (Заполните пропуск.)

A) geniş B) turizm C) kalabalık D) başkent

25. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye’de kutlanan dinî bayramlardan biridir?

- A) Gençlik Bayramı
- B) Ramazan Bayramı
- C) Zafer Bayramı
- D) Çocuk Bayramı

2. Спецификация теста (с выбором вариантов ответов)

3. Инструкция по выполнению:

4. Критерии оценки:

Оценка «отлично» выставляется студенту, если выполнено 100-91%.

Оценка «хорошо», если выполнено 90-76%.

Оценка «удовлетворительно», если выполнено 75-60%.

Оценка «неудовлетворительно», если выполнено менее 60%.

**Комплект заданий для самостоятельной работы
по дисциплине: «Практический курс турецкого языка»**

-dan önce

До того как

Örnek (пример):

- 1. **Yemekten önce** ellerimi yıkıyorum.
- 2. Buket **sınavdan önce** ders çalışıyor.

**1. Aşağıdaki tümceleri ‘-dan önce’ yapısıyla tamamlayınız.
(Заполните пропуски, используя “-dan önce”).**

- 1. Televizyonda haberler.....reklamlar var.
- 2. Özlem ders.....kantinde çay içiyor.
- 3. Çocuklarım ben.....yemeğe başlamıyorlar.
- 4. Türkiye'de ana yemek.....mutlaka çorba ediyoruz.

-dan sonra

После

Örnek (пример):

- 1. Fazilet **yemekten sonra** kahve içiyor.
- 2. Funda **dersten sonra** Taksim'e gidiyor.
- 3. Ben **işten sonra** tenis oynuyorum.

**2. Aşağıdaki tümceleri ‘-dan sonra’ yapısıyla tamamlayınız.
(Заполните пропуски, используя “-dan sonra”).**

- 1. Gözde spor.....duş alıyor.
- 2. Biz ders.....kantine gidiyoruz.
- 3. Öğle.....alışverişe gidiyoruz.
- 4. Konser.....Ahmet'e gidiyoruz.

3. Aşağıdaki tümceleri ‘-dan önce’ ve ‘-dan sonra’ yapılarıyla tamamlayınız. (Заполните пропуски, используя “-dan önce” и “-dan sonra”).

1. Biz kahvaltı.....spor yapıyoruz.
2. Aysel duş.....makyaj yapıyor.
3. Bayram.....alışveriş yapıyoruz.
4. Haziran.....tatile çıkıyorum.
5. Ofise müdür.....sekreter geliyor.
6. Sınav.....pikniğe gidiyoruz.
7. Hasan Ocak.....İngiltere'ye gidiyor.
8. Sinema.....bilet alıyoruz.
9. Tatil.....rezervasyon yaptırıyoruz.

Örnek (пример):

1. Ben bugün çok mutluyum.
2. Siz çok çalışkansınız.
3. Özlem bizimle gelmiyor, o şimdi derste.
4. Siz diş doktorusunuz.
5. Onlar şimdi alışverişler.

4. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız. (Заполните пропуски как в примере.)

1. Annem bankada memur.....
2. Onlar İstanbul Üniversitesi'nde öğrenci.....
3. Murat şimdi hasta.....
4. Biz bugün çok yorgun.....
5. Didem'in nişanlısı avukat.....ve o çok yakışıklı...
6. Sen başarılı bir öğretmen.....

Örnek (пример):

1. Arabayı kaldırıma park **etmeyin**.
2. Ahmet, bu sabah erken **kalk**!
3. Lütfen, bizi rahatsız **etmeyin**.
4. Sabahları mutlaka **kahvaltı edin**.
5. Bu odayı **temizlesinler**.
6. Çimenlere **basmayın**.
7. Her ders, sözlükleriniz yanınızda **olsun**.

5. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız. (Заполните пропуски как в примере.)

1. Bu sözleri hiç kimseye.....(söylemek) (sen) (–)
2. Öğrenciler sınıfa..... (gelmek) (+?)
3. Odanı her sabah .....(temizlemek) (sen) (+)
4. Arkadaşlarınızla.....(kavga etmek) (–)
5. Yemekten sonra ellerini.....(yıkamak) (o) (+)
6. Lütfen, bu havluyu .....(kullanmak) (siz) (–)
7. Annenize ..... (yalan söylemek) (–)
8. Hava çok soğuk. Sokağa.....(çıkmaq) (siz) (–)
9. Televizyon.....(seyretmek) (–), kitap .....

6. Aşağıdaki tümceleri emir ve istek kipleriyle tamamlayınız. (Заполните пропуски окончаниями повелительного и желательного наклонений.)

1. Bu akşam hep beraber yemeğe git.....
2. Didem'e söyle, hemen beni ara.....
3. Bir daha bana bağır.....!
4. Çok uykum var, ben artık yat.....

5. Onlar da bizimle gel.....?
6. Ben seni bu akşam ara.....?
7. Ben yemek yap....., siz de bulaşıkları yıka.....
8. Sen şiir yaz....., kardeşin de resim yap.....
9. Bu yaz tatilde Antalya'ya git.....
10. Ben size yadım et.....?

7. Aşağıdaki metni iyelik ekleriyle tamamlayınız.

(Заполните пропуски окончаниями принадлежности.)

Merhaba! Ben..... ad..... Hande. Ben İstanbul'da yaşıyorum. Biz....
ev.....küçük ve bahçe.....çok güzel.
Bahçede meyve ağaçları ve çiçekler var. Ben..... aile.....kalabalık
değil. Biz evde dört kişiyiz. Ben... anne.... kırk yaşında, ev hanımı. Baba...
kırk beş yaşında ve memur. Bir kardeş... ..var. Kardeş....ad...Murat. Murat
lisede okuyor ve dersler... çok iyi. Bu hafta o.....sınavlar.... var. Ben.... bir
de köpek.....var.
O.... tüyler... beyaz, gözler.....kahverengi.

Örnek (пример):

1. **İstanbul Üniversitesi'nde** çalışıyorum.
2. Şimdi **okul müdürü** konuşuyor.
3. Buket şimdi **çalışma odasında** mı?
4. Zeynep'in annesi **devlet memuru**.
5. Evimiz **vapur iskelesine** çok yakın.

8. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Türkçe kitap.....çok yararlı bilgiler var.
2. Özlem her zaman Türk müzik.....dinliyor.
3. Yemekten sonra Türk kahve.....içiyorum.
4. Taksim'de Çin lokanta.....var.
5. Bizim tarih öğretmen.....çok genç.
6. Ece, Atatürk Cadde.....oturuyor.
7. Arkadaşım Kabataş Lise.....çalışıyor.
8. Kahvaltıda portakal su.....içiyorum.

Sıfat Ekleri: -lı (- li, -lu, -lü)

Аффикс, образующий прилагательные: -lı (- li, -lu, -lü)

Этот аффикс присоединяется только к существительным для образования прилагательного.

Örnek (пример):

Dedemin **çiçekli bir bahçesi** var.
Barış, **fırından cevizli ekmek** alıyor.
Annem **üzümlü kurabiye** yapıyor.
Sakallı adam bana bakıyor.
Murat **dikkatli bir öğrencidir**.
Ahmet, **tozlu sokaklarda** dolaşıyor.
Ben **çikolatalı pasta** yiyorum.

При прибавлении к названиям стран и городов аффикс -li означает выходцев из этой местности или людей, которые там живут.

Benim Çinli bir arkadaşım var.
Arkadaşımın eşi İzmirli bir avukattır.

9. Aşağıdaki tümceleri -lı ekiyle tamamlayınız.
(Заполните пропуски, добавив аффикс -lı.)

1. Çikolata..... dondurmayı çok seviyorum.
2. Üzüm..... kek almak istiyorum.
3. Melih Bey'in tek kat..... bir evi var.
4. Benim öğrencilerim çok akıllı...
5. Arabayı dikkat.... kullan.
6. Süt..... kahve içiyorum.
7. Şu kısa boy..., sarı saç..., şapka.... kadın benim annem.

10. Aşağıdaki sözcükleri -lı eki kullanarak eşleştiriniz.
(Составьте словосочетания, добавив аффикс -lı.)

A B

Bıyık + lı gömlek

Tuz kurabiye

Elma kadın

Çizgi kedi

Sarı saç adam

Şekerli ayran

Uzun kuyruk kahve

SIRA SAYI SIFATLARI
ПОРЯДКОВЫЕ ЧИСЛИТЕЛЬНЫЕ

Образуются путем присоединения -ıncı (-inci, -ıncı, -üncü) к количественным числительным. На письме обозначаются как число с точкой: beşinci (5. (пятый)).

Sayı (число) + -(ı)ncı

Örnek (пример):

Selma **birinci** katta oturuyor.

Aykut **üçüncü** sınıfta okuyor.

Zeynep çok tembel, her sınavda **sonuncu** oluyor.

Teyzem **26.** caddede oturuyor.

11. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.
(Заполните пропуски как в примере.)

1. Zehra ailenin üç.....çocuğu.
2. Bayramın iki.....günü İzmir'e gidiyorum.
3. Dilek çok çalışkan, sınıfın bir.....
4. Adımın dört.....harfi "m".
5. Eviniz kaç.....katta?

12. Aşağıdaki boşluklara uygun mevsim ve ay adlarını yazınız.
(Заполните пропуски названиями подходящих времен года и названиями месяцев.)

1. Kış mevsiminde_____ ayları vardır.
2. Yılın altıncı ayı_____ dır.
3. Yılın ikinci ayı_____ tır.
4. En soğuk mevsim_____ tır.
5. En sıcak mevsim_____ dır.
6. _____ mevsiminde her taraf yemyeşildir.

7. _____ mevsiminde her taraf bembeyazdır.
8. _____ en kısa aydır.
9. Yılın son ayı _____ tır.
10. _____ ayı yılın dördüncü ayıdır.

13. Aşağıdaki tümceleri -lik ekleriyle tamamlayınız.
(Заполните пропуски окончанием “-lik”.)

1. Bu hafta tüm mağazalarda ucuz.....var.
2. İyi.....yapın, kötü.....yapmayın.
3. Öğretmen.....çok kutsal bir meslektir.
4. Sizin yaz.....eviniz var mı?
5. Akşam yemeği için dört kişi.....bir masa hazırlayın.
6. Selim İstanbul'da kira.....ev arıyor.
7. Güzel.....ve çirkin.....herkes için farklıdır.
8. Yemeğin hiç tuzu yok. Tuz.....nerede?
9. Ağaç.....bir yerde piknik yapalım.
10. Pazardan turşu.....biber alsınlar.

Örnek (пример):

1. Mehmet kitap okuyor. Mehmet o kitabı okuyor.
2. Bana bir çanta verin. Bana şu çantayı verin.
3. Dilek elma yiyor. Dilek elmayı yiyor.
4. Ayşegül mağazada elbise deniyor. Ayşegül mağazada yeşil elbiseyi deniyor.
5. Şimdi vapur bekliyorum. Şimdi Kadıköy vapurunu bekliyorum.
6. Derya yemek hazırlıyor. Derya köpeğinin yemeğini hazırlıyor.
7. Hastalar doktor bekliyorlar. Hastalar doktoru bekliyorlar.

14. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.
(Заполните пропуски как в примере.)

1. Pencerele... sil, oda... temizle.
2. Bulaşıklar ... yıkayın.
3. Öğrenciler sözcükler ... tekrarlıyorlar.
4. Sen bu şarkı... biliyor musun?
5. Lütfen televizyon... açın.
6. Suzan çamaşırlar... ütüliyor.
7. Sen.....çok seviyorum.
8. Ahmet Bey araba... yıkıyor.

15. Yerleştirelim

(Заполните пропуски подходящими наречиями.)

Bir hafta önce • önceki gün

Geçen sene • Bu yıl • Az önce

Bugüne kadar hiç • Bugün • Dün

1. *Bir hafta önce* arkadaşlarımla piknik yaptık.
2. _____ buraya yerleştik.
3. _____ üniversiteden mezun oldular.
4. _____ kuzenime gittim.
5. _____ arabamı tamir ettim.
6. _____ böyle bir insanla tanışmadım.
7. _____ akşam tatilden döndük,

Olumsuz

(Отрицательная форма)

Örnek (пример):

1. Onlar tatilde Uludağ'a gitmeyecekler.
2. Derya bugün alışveriş yapmayacak.

16. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Bu yaz hiç iznim yok. Bu yüzden tatile git.....
2. Filiz'in boğazı ağrıyor. O bu akşam konserde şarkı söyle.....
3. Ben bu sabah kahvaltı et.....
4. Onlar bu akşam erken yatacaklar. Film izle.....
5. Beni dikkatli dinleyin! Bu konuyu tekrar anlat.....
6. Yarın Sevim'le görüş.....

17. Aşağıdaki paragraftaki boşlukları uygun eklerle doldurunuz.

(Заполните пропуски подходящими окончаниями.)

Yarın dersler bit.....Ben cuma günü sınav.... gir.....Daha sonra
sertifika al.....ve iki ay okul.....git.....Çünkü iki ay okul kapalı ol.....
Tatil.....okul....., öğretmen.....ve arkadaş..... çok özle.....
Ben bu yaz Kapalıçarşı'.....bir kuyumcu..... çalış..... Sabah sekiz
buçuk.....iş.....başla..... Akşam sekize kadar dükkân sahibi Ahmet
Bey'... yardım et.....
Ben çok iyi İngilizce ve Rusça bil..... Ahmet Bey çok az İngilizce
bil.....Onun için turistlerle ben konuş.....
Kapalıçarşı pazar günleri kapalı, ben de bazen evde dinlen....., bazen
arkadaşlarım ile bir yerlere git..... Ahmet Bey bana haftalık yüz lira
ver..... Ben bu para.....biriktir.....ve ailemle birlikte ağustos.....
bir haftalığına Antalya'.....tatile git..... Tatilde bol bol yüz.....,
dinlen.....Tatilden sonra tekrar Ahmet Bey'.....dükkân.....
çalış.....
Sen tatil.....ne yap.....? Bütün yaz İstanbul'da mı ol.....?

Örnek (пример):

1. Leyla da ablası **gibi** avukat olacak.
2. Kenan Bey tilki **gibi** kurnaz bir adamdı.
3. Kar **gibi** bembeyaz bir elbise giydi.

18. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Закончите предложения как в примере.)

1. Bu elma bal.....tatlı, mutlaka yiyin.
2. Bu çocuk annesi.....sarışın olacak.
3. Bu yastık taş.....sert.
4. Bütün ev mis.....kokuyor.

Olumlu Soru

(Вопрос)

Örnek (пример):

1. Gizem'e sor bakalım. Yemeği hazırlamış mı?
2. Kızım, pencereden bir bak. Kar yağmış mı?
3. Onlar buraya daha önce gelmişler mi?

19. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.
(Заполните пропуски как в примере.)

1. Ahmet, ablana sor. Faturaları yatır.....?
2. Sabah elektrikler kesikti. Bir kontrol et, gel.....?
3. Bebek uyu.....? Eğer uyumamış ise mamasını yedirelim.
4. Öğretmene benim için sor lütfen. Sınavı geç.....?
5. Özge ile Hasan evlen.....?
6. Sence bana bu elbise yakış.....?

20. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.
(Закончите предложения как в примере).

Örnek (пример):

Otobüs bileti indirimli miymiş? Evet, **indirimliymiş.** Hayır, indirimli **değilmiş.**

1. Okul yeni miymiş?

Evet, _____

Hayır, _____

2. Kardeşiniz hasta değil miymiş?

Evet, _____

Hayır, _____

3. Bugün ders var mıymiş?

Evet, _____

Hayır, _____

Örnek (пример):

Biz öğretmene “Yarın ders var mı?” **diye sorduk.**

Öğretmen bize “Hayır yok, çünkü yarın toplantı var.” **diye cevap verdi.**

Gülay tezgâhtara “Bu halı ne kadar?” **diye sormuş.**

Tezgâhtar Gülay'a “Sekiz bin YTL.” **diye cevap vermiş.**

Gülay “Bu mağaza çok pahalı. Başka bir yerden alayım.” **diye düşünmüş.**

21. Aşağıdaki fıkrayı örnekteki gibi tamamlayınız.
(Заполните пропуски как в примере.)

Bir gün Nasreddin Hoca komşusundan bir kazan almış. Kazanla işi bittikten sonra, kazanın içine bir tencere koymuş ve komşusuna vermiş. Komşusu “Hocam bu ne? Bu tencere de nereden çıktı?” .....
.....Nasreddin Hoca “Kazanınız hamileymiş, bizim evde doğum yaptı.” ..... Komşusu başka bir şey sormamış. Kazam ve tencereyi memnuniyetle kabul etmiş.
Bir hafta sonra, Hoca komşusundan tekrar kazan istemiş. Komşusu kazanı sevinerek vermiş. “Hoca bana bir tencere daha verecek.” .....
..... Aradan bir ay geçmiş ama Hoca kazam geri vermemiş. Komşu adam Hoca'nın evine gitmiş ve “Hoca! Bir ay oldu, hâlâ benim kazanımı vermedin. Benim kazanıma ne oldu?” ..... Hoca
“Komşum, çok üzgünüm. Senin kazan dün gece hastalandı ve öldü.” ..
..... Komşusu çok şaşırılmış ve “Hocam, kazan canlı

değil ki! Kazan nasıl öldü?” .....Hoca ise “Komşucuğum, kazanın doğurduğuna inanıyorsun da öldüğüne niçin inanmıyorsun?

Olumlu

(Утвердительная форма)

Örnek (пример):

1. Çocuklar bir günde ortalama sekiz saat **uyurlar**.
2. Leyla vejetaryen. O daima sebze ve meyve yer.
3. Duygu her akşam sekizde eve döner.

22. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Her canlı doğ....., büyü.....ve öl.....
2. Ben her sabah yedide kalk.....
3. Umarım yarın hava güzel ol.....da pikniğe git..
4. Babam her sabah mutlaka tıraş ol.....

Olumsuz

Olumsuz

(Отрицательная форма)

Örnek (пример):

23. Derya çok dürüst bir kız, o asla yalan söylemez.
2. Benim öğrencilerim çok çalışkan. Onlar asla kopya **çekmezler**.

24. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Dakik insanlar hiçbir randevuya geç kal.....
2. Ben matematikten hiç hoşlan.....
3. Türkler genellikle sütlü çay iç.....
4. Boşuna bekleme, onlar hiçbir zaman vaktinde gel.....

KÜÇÜLTME EKLERİ: -CİK, -CA, -CAĞIZ

УМЕНЬШИТЕЛЬНО-ЛАСКАТЕЛЬНЫЕ АФФИКСЫ:

-CİK, -CA, -CAĞIZ

Уменьшительно-ласкательная форма качественных прилагательных образуется с помощью аффикса -cık/-cik/-cuk/-cük/-çık/-çik/-çuk/-çük.

Örnek (пример):

1. Aysel ve Ümit **daracık** bir sokaktan geçtiler, (daracık: çok dar).
2. Bugün hiç iştahım yok. **Azıcık** yemek yedim, (azıcık: çok az).
3. **Küçücük** çocuk çalışıyor ve para kazanıyor, (küçük – küçücük: çok küçük).
4. Onlar çok fakirlerdi, **ufacık** bir evleri vardı, (ufak – ufacık: çok ufak).

Этот аффикс может придавать значение любви и жалости.

Örnek (пример):

Anneciğim, babacığım, sizleri çok özleyorum. (sevgi)

Zavallı kedicik çok hasta. (acıma)

Употребляется со словами *bura, şura, ora* для обозначения рас-

стояния.

Örnek (пример):

Evim şuracıkta, köşe başında.

Beni oracıkta bekle! Hemen geliyorum.

Evim okula çok yakın. Ben buracıkta oturuyorum.

Аффикс -са/-се/-ça/-çe усиливает значение прилагательных или наречий.

Örnek (пример):

Araba **yavaşça** hareket etti.

Eh! Güzelce bir kıza benziyor.

Evi iyice temizle, hiçbir yerde toz kalmasın.

Uzunca boylu bir çocuk, üstelik yakışıklı da.

Genişçe bir evleri vardı.

При присоединении аффикса -cık, звук *k* на конце многосложных слов, как правило, выпадает.

Örnek (пример):

1. **Küçücük** çocuk çalışıyor ve para kazanıyor, (küçük – küçücük: çok küçük).

2. Onlar çok fakirlerdi; **ufacık** bir evleri vardı, (ufak – ufacık: çok ufak).

При помощи аффикса -sağız образуется уменьшительно-ласкательная форма имен существительных.

Örnek (пример):

Şu **kadıncağıza** çok acıyorum.

Zavallı **kızcağız** sabahtan akşama kadar çalışıyor.

Hayvancığız çok hasta, hemen bir veterinere götürelim.

1. Aşağıdaki boşlukları küçültme ekleri ile tamamlayınız.

(Заполните пропуски уменьшительно-ласкательными аффиксами).

1. Leman kocasıyla çok mutlu. Sıcak.....bir yuvası var.
2. Televizyonun sesini biraz.....kıs, çünkü ders çalışıyorum.
3. Geniş.... bir yoldan geçtik ve sonra sola döndük.
4. Zavallı adam.....üstü başı perişandı.
5. Aslı diyetten sonra ince.....bir kız oldu.
6. Ece bebek, biberonunu minik.....elleriyle tutuyor.
7. O, saçını her zaman kısa.....kestiriyor.
8. Zaman hemen.....geçti. Hiçbir şey anlamadım.

-ki ilgeçi

Форма на -ki

1. Будучи присоединенным к существительному в местно-временном падеже, -ki образует слова со значением «находящийся на (в) ..., у (кого)».

Örnek (пример):

Balkondaki çiçekler çok güzel.

Saksıdaki çiçekleri suladım.

Odamdaki koltuklar çok eski, onları değiştirmek istiyorum.

Bu sınıftaki öğrenciler Rusya'dan geliyor.

Sendeki kitap yeni mi? Onu daha önce hiç görmedim.

2. Когда *-ki* присоединяется к местоимению или существительному, он образует слово со значением «принадлежащий кому...».

Örnek (пример):

Benim arabam beyaz, seninki ne renk?

Benim arabam beyaz, ya seninki?

Oytun'un boyu uzun, Berke'ninki kısa.

Benim evim okula seninki kadar yakın değil.

1. Aşağıdaki tümceleri uygun biçimde tamamlayınız.

(Заполните пропуски подходящими формами.)

1. Okul..... bilgisayar bozuk.
2. Fotoğraf..... yaşlı kadın kim?
3. Cumartesi gün.....konsere Umut'la gittik.
4. Gazete..... haber çok ilginç.
5. Dün.....derste ne öğrendiniz?
6. Müdürün el.....o dosyalar ne?
7. İlkokul..... arkadaşlarımla yarın buluşuyoruz.
8. Bu kaset..... şarkılar çok güzel.
9. Benim annem ev hanımı, senin.....ne iş yapıyor?
10. Park.... banklar yeni.
11. Ben.....sözlük senin mi, Ayşe'nin mi?
12. Serap'ın telefonu burada çekmiyor ama Zeynep.....çekiyor.
13. Masa..... bardakları bulaşık makinesine koy.
14. Bu fabrikanın atıkları deniz.....tüm canlılara zarar veriyor.

KARŞILAŞTIRMA: GIBI, KADAR

СРАВНЕНИЕ: ТАКОЙ КАК, СТОЛЬКО

“Gibi” выражает тождество по качеству, свойству, в то время как

“kadar” – тождество по степени, количеству.

Gibi

Örnek (пример):

1. Leyla da ablası **gibi** avukat olacak.
2. Kenan Bey tilki **gibi** kurnaz bir adamdı.
3. Kar **gibi** bembeyaz bir elbise giydi.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Закончите предложения как в примере.)

1. Bu elma bal.....tatlı, mutlaka yiysin.
2. Bu çocuk annesi.....sarışın olacak.
3. Bu yastık taş.....sert.
4. Bütün ev mis.....kokuyor.

Kadar

Örnek (пример):

1. Murat, Ali **kadar** yakışıklı değil.
2. Onun okulu bizimki **kadar** yakın değil.
3. Siz de bizim **kadar** yorgun musunuz?

2. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.
(Закончите предложения как в примере.)

1. Balıkesir, İstanbul.....kalabalık değil.
2. Sen hiç bu.....ilginç bir film gördün mü?
3. Bu olaya siz de bizim.....üzüldünüz mü?
4. Daha önce Çince.....zor bir dil görmedim.

3. Aşağıdaki tümceleri ‘gibi’ ve ‘kadar’ ile tamamlayınız.
(Заполните пропуски словами *gibi* и *kadar*).

1. Senin.....biriyle daha önce karşılaşmadım.
2. Zühal.....şımarık bir kız görmedim.
3. Bu bebek bir melek.....güzel.
4. Şunun.....bir araba almak istiyorum.
5. Keçi.....inatçısın.
6. Ben de onun.....bilgisayar kursuna gidiyorum.
7. Sen de baban.....öğretmen misin?
8. Bu araba neredeyse uçak.....hızlı.

-a kadar (до)

-a kadar выражает предел во времени и пространстве.

...dan..... (y)a kadar (от... до...)

Örnek (пример):

1. Dün, sabahтан akşama **kadar** evdeydim.
2. Hazirandan Eylülе **kadar** okullar tatil.
3. Murat Bey, 1998'den 2005'e **kadar** İzmir'de yaşadı.
4. Dersimiz saat üçе **kadar** devam edecek.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız
(Заполните пропуски как в примере).

1. Merak etmeyin, saat iki.....orada olurum.
2. Melek, Aralık.....Ankara'da kalacak.
3. Konferans, pazartesi.....cuma.....sürecek.
4. 15 Haziran'.....beni aramayın, Türkiye'de olmayacağım.
5. Sabah.....yağmur yağdı.
6. Sabah sekiz buçuk.....öğleden sonra iki.....Türkçe öğreniyoruz.
7. Dün Taksim'.....Sultanahmet'.....yürüdüm.
8. Toplantı kaç.....kaç.....sürecek?
9. Akşam.....işim yok; sana yardım edebilirim.
10. Bu ayın sonu.....İstanbul'da kalacağım.

BANA GÖRE, BENCE

ПО-МОЕМУ

Ben – Bence = bana göre

Sen – Sence = sana göre

O – Onca = ona göre (onunca)

BANA GÖRE, BENCE

ПО-МОЕМУ

Ben – Bence = bana göre
Sen – Sence = sana göre
O – Onca = ona göre (onunca)
Biz – Bizce = bize göre
Siz – Sizce = size göre
Onlar – Onlarca = Onlara göre (onlarınca)

Örnek (пример):

Bence Hülya Ömer'le evlenmeyecek. = **Bana göre** Hülya Ömer'le evlenmeyecek.

Bizce onlar çok mutlu olacaklar. = **Bize göre** onlar çok mutlu olacaklar.

Sizce biz bu sınavı kazanacak mıyız? = **Size göre** biz bu sınavı kazanacak mıyız?

Başbakanca ≠ **başbakana göre**

Başbakanca = **başbakan tarafından**

Başbakana göre ülkemizin ekonomisi çok iyi.

Onca = çok (много)

Onca emek boşa gitti. Her şeye yeniden başlayacağız.

Onlarca = 20, 30, 40 = çok (десятки)

Her gün trafik kazalarında **onlarca** insan ölüyor.

1. Aşağıdaki tümceleri uygun biçimde tamamlayınız.

(Заполните пропуски в предложениях.)

1. Ben.....bu yaz çok sıcak geçecek.
2. Özlem.....İzmir Türkiye'nin en güzel şehri.
3. Onlar.....matematik çok zor.
4. Bilim adamları.....dünyanın en önemli sorunu küresel ısınmadır.
5. O.....hayat çok zor.
6. Sen.....bugün yağmur yağacak mı?
7. Üniversite öğrencileri.....gençler ülke siyasetinde söz sahibi değiller.
8. Siz.....bu otel güzel mi?
9. Onlar.....herkes suçlu, yalnızca kendileri suçsuz.
10. Meteoroloji uzmanları.....yarın kar yağacak.

BELİRSİZ GEÇMİŞ ZAMAN

ПРОШЕДШЕЕ ВРЕМЯ НА -MIŞ

Прошедшее время на -mış обозначает факты прошлого, очевидцем которых говорящий не является, но о которых ему известно понаслышке.

Eylem (glagol) + -mış + kişi eki (окончание лица)

Olumlu

(Утвердительная форма)

Olumsuz (Отрицательная форма)

Olumlu Soru

(Вопрос)

Olumsuz Soru

(Вопрос «разве не...?»)

Ben Bakmışım Bakmamışım bakmış mıyım? bakmamış mıyım?

Sen Bakmışsın Bakmamışsın bakmış mısın? bakmamış mısın?

O Bakmış Bakmamış bakmış mı? bakmamış mı?

Biz Bakmışız Bakmamışız bakmış mıyız? bakmamış mıyız?

Siz Bakmışsınız bakmamışsınız bakmış mısınız? bakmamış mısınız?

Onlar Bakmışlar Bakmamışlar bakmışlar mı? bakmamışlar mı?

Отрицательное окончание имеет 4 варианта: -mı, -mi, - mu, -mü.

Ударение падает на окончание -mış, а в отрицательных предложениях на слог до -mı. Предложения со сказуемым в прошедшем времени на -mış на русский язык в зависимости от контекста переводятся как «говорят, ... », «оказывается...», «разве...?» и т. п.

Прошедшее время на -mış передает следующие значения:

1. Факт, известный понаслышке:

Hindistanda bir kadın beşin doğurmuş.

2. Факт, известный по результатам в настоящем:

Cebimde para yok! Para almayı unutmuşum.

3. Удивление, переживание, жалоба, мольба, раскаяние, упрек, приуменьшение:

Bütün bu anlattıklarınızı o mu yapmış? Allah Allah! Hayret doğrusu!

4. Радость и хвальба:

İyi ki böyle bir işi seçmişsin, kutlarım seni!

5. Предположение. Может использоваться со словами “belki” (может быть), “galiba” (возможно), “sanırım ki” (считаю, что...)

Bana öyle geliyor ki, siz bu hatayı işlememişsiniz.

6. Факт, по поводу которого нет сомнений. Для создания такого смысла используется также и с окончаниями -dır (-dir, -dur, -dür, -tır, -tir, -tur, - tür).

Masonluğu dünyaya İngilizler sokmuştur...

7. Данное время используется в сказках, так как рассказчик не является очевидцем событий.

Olumlu

(Утвердительная форма)

Örnek (пример):

1. Annem söyledi. Ben bir yaşımda konuşmaya **başlamışım**.

2. Çok **yorulmuşsunuz**, biraz dinlenin.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Закончите предложения как в примере.)

1. Yemek çok güzel ol....., ellerine sağlık.

2. Dün gece arabamı çal.....

3. Koltukta uyu....., her yerim tutul.....

4. Tarkan yeni bir albüm çıkar.....

5. Geçen hafta Aslı ile Derya kavga et.....

6. Çocuklar çok çalış.....

Olumsuz

(Отрицательная форма)

Örnek (пример):

1. Bilge bizi hiç **özlememiş**.

2. Yemeğe hiç tuz **koymamışsınız**.

2. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Dilek geçen hafta okula git.....
2. Onlar bugün markete gitmişler ama alışveriş yap.....
100
3. Anna ile Olga daha önce hiç baklava ye.....
4. Futbolcular maça hiç iyi hazırlan....., çok kötü oynuyorlar.
5. Bence öğrenciler bu konuyu hiç anla.....

Olumlu Soru (Вопрос)

Örnek (пример):

1. Gizem'e sor bakalım. Yemeği hazırlamış mı?
2. Kızım, pencereden bir bak. Kar **yağmış mı?**
3. Onlar buraya daha önce **gelmişler mi?**

DOĞRUDAN ANLATIM ПРЯМАЯ РЕЧЬ: 'DİYE'

Прямая речь образуется при помощи слова *diye* (сказал, что).

Örnek (пример):

Biz öğretmene “Yarın ders var mı?” **diye sorduk.**
Öğretmen bize “Hayır yok, çünkü yarın toplantı var.” **diye cevap verdi.**
Gülây tezgâhtara “Bu halı ne kadar?” **diye sormuş.**
Tezgâhtar Gülây'a “Sekiz bin YTL.” **diye cevap vermiş.**
Gülây “Bu mağaza çok pahalı. Başka bir yerden alayım.” **diye düşünmüş.**

1. Aşağıdaki fıkrayı örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

Bir gün Nasreddin Hoca komşusundan bir kazan almış. Kazanla işi bittikten sonra, kazanın içine bir tencere koymuş ve komşusuna vermiş. Komşusu “Hocam bu ne? Bu tencere de nereden çıktı?” .....
.....Nasreddin Hoca “Kazanınız hamileymiş, bizim evde doğum yaptı.”..... Komşusu başka bir şey sormamış. Kazam ve tencereyi memnuniyetle kabul etmiş.
Bir hafta sonra, Hoca komşusundan tekrar kazan istemiş. Komşusu kazanı sevinerek vermiş. “Hoca bana bir tencere daha verecek.” .....
..... Aradan bir ay geçmiş ama Hoca kazam geri vermemiş. Komşu adam Hoca'nın evine gitmiş ve “Hoca! Bir ay oldu, hâlâ benim kazanımı vermedin. Benim kazanıma ne oldu?” ..... Hoca

“Komşum, çok üzgünüm. Senin kazan dün gece hastalandı ve öldü.” ..
..... Komşusu çok şaşırılmış ve “Hocam, kazan canlı değil ki! Kazan nasıl öldü?” .....Hoca ise “Komşucuğum, kazanın doğurduğuna inanıyorsun da öldüğüne niçin inanmıyorsun?”

BAĞLAÇLAR СОЮЗЫ

hem .... hem (de) (и ... и)

Данный союз связывает однородные члены предложения либо однородные придаточные.

Örnek (пример):

*Hem öğretmenlik mesleğini **hem (de)** öğrencilerini seviyor. Toplantıya hem annesi **hem (de)** babası geldi. Yolda okumak için hem dergi **hem (de)** gazete aldım.*

ne ... ne (de) (ни ... ни)

Связывает однородные члены предложения. При этом сказуемое ставится в положительной форме.

Örnek (пример):

*Onun **ne** evi **ne (de)** arabası vardı. (Evi ve arabası yoktu.)
Bu iş için ne paramız **ne (de)** zamanımız var. (Paramız ve zamanımız yok.)
Özlem rejim yapıyor. Ne ekmek yiyor **ne (de)** çikolata.*

ya.....ya (da) (или ... или)

Употребляется при соотнесении однородных членов предложения или целых предложений (по значению взаимоисключающих или заменяющих друг друга), указывая на необходимость выбора между ними.

Örnek (пример):

*Bizi merakta bırakma. **Ya** telefon aç **ya (da)** mesaj gönder.
Ya evimi **ya (da)** arabamı satacağım.
Ya salatayı **ya (da)** yemeği yapayım. İkisini birden yapmak istemiyorum.*

1. Aşağıdaki tümceleri uygun bağlaçlarla tamamlayınız.

(Заполните пропуски подходящими союзами.)

1. ....beni davet ediyorsun.....kapıyı açmıyorsun.
2. Aylardır.....bir haber gönderdi.....mektup yazdı.
3. Bugün çok yorulduk.....gezdik.....alışveriş yaptık.
4. Çok az param var.....kitap.....parfüm alacağım.
5. Doğum gününe.....beni.....Gülgün'ü.....Ece'yi davet etti.
Hepimiz çok üzüldük.
6. ....Murat'a.....Mehmet'e küstüm. İkisiyle de konuşmuyorum.
7. ....Salı gel.....Çarşamba. Çünkü Perşembe günü evde olmayacağım.
8. ....güzel.....akıllı bir kız. Onun nişanlısı çok şanslı.
9. Saçları.....uzun.....kısa.
10. Haydi, karar verin artık.....döner yiyelim.....pizza.
11. Berk çok sağlıklı;.....sigara.....içki içiyor.
12. Tatilde.....Marmaris'e.....Bodrum'a gideceğiz. Daha karar vermedik.

-dan beri, -dır

С тех пор как

Эта форма используется для обозначения времени начала действия или его продолжительности.

Örnek (пример):

*İstanbul'a 2006'da geldim. Hâlâ İstanbul'da yaşıyorum. 2006'dan **beri** İstanbul'da yaşıyorum. İki **yıldan beri** İstanbul'da yaşıyorum. İki **yıldır** İstanbul'da yaşıyorum.*

В тех случаях, когда -dan beri не обозначает время начала действия, вместо него может употребляться -dır.

Örnek (пример):

*Bugün Cuma. Salı günü kar yağmaya başladı. Hâlâ devam ediyor.
Salıdan beri kar yağıyor. Üç günden beri kar yağıyor. Üç gündür kar yağıyor.*

С обеими формами можно использовать слова: günler (дни), haftalar (недели), aylar (месяцы), yıllar (годы).

Örnek (пример):

Günlerden **beri** hiç uyumadı. = Günlerdir hiç uyumadı.

Yıllardan **beri** onu görmedim. = Yıllardır onu görmedim.

İki haftadan **beri** tatil yapıyor. = İki haftadır tatil yapıyor.

Ne zamandan **beri** buradasınız? = Ne zamandır buradasınız?

Uzun zamandan **beri** tiyatroya gitmedim. = Uzun zamandır tiyatroya gitmedim.

1. Aşağıdaki tümceleri -dan beri ve -dır yapılarıyla tamamlayınız. (Заполните пропуски -dan beri и -dır.)

1. On iki saat.....uyuyorsun. Uyan artık.
2. Annem 22 Ekim.....Ankara'da.
3. Doğum günüm.....Tuğçe'yi görmedim.
4. Buket, evlen..... bizi hiç aramadı.
5. Yedi saat.....yoldayız.
6. Çocukluğum.....aynı mahallede oturuyoruz.
7. Hostes İzmir.....hiç oturmadı. Sürekli servis yapıyor.
8. Kaç yıl.....araba kullanıyorsun?
9. Teyzem geçen cumartesi.....bizde kalıyor.
10. Sabah.....televizyon izliyorsun. Hâlâ sıkılmadın mı?
11. Uzun zaman.....bize gelmediniz. Sanırım çok yoğunsunuz.
12. Demet Hanım yıllar.....aynı şirkette çalışıyor.

Настоящее-будущее время выражает:

1. Постоянные действия:

Balık suda yaşar.

2. Будущие действия, которые выступают как возможные, предположительные или связаны с просьбой, предложением, обещанием:

Babam yarın köyden döner.

3. Время используется в значении прошедшего категорического времени или прошедшего времени на -mış для того, чтобы сделать акцент на продолжительности действия:

Aradan yıllar geçer, yıllar geçer Sefaret kanalıyla Türkiye'den değil bir kitap, bir dergi bile gelmez.

4. В отличие от времен на -yor и -makta данное время не имеет категоричности:

Ben kırk yıldır bu sanatı işlerim.

5. Используется в побудительных предложениях:

Bu paketi arkadaşım Nihal'e teslim edersin!

Настоящее-будущее время на -(1)r может использоваться с формой возможности действия.

Sizce Ahmet o evi bulabilir mi?

Указатели настоящего-будущего времени:

her +.....: her sabah, her akşam, her gün, her pazar, her yıl, her hafta sonu, her zaman.

.....ları: cumartesileri, öğlenleri, yazları, kışları, hafta sonları...

daima, hiç, ara sıra, bazen, sık sık, genellikle...

Olumlu

(Утвердительная форма)

Örnek (пример):

1. Çocuklar bir günde ortalama sekiz saat **uyurlar**.
2. Leyla vejetaryen. O daima sebze ve meyve yer.
3. Duygu her akşam sekizde eve döner.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Her canlı doğ....., büyü.....ve öl.....
2. Ben her sabah yedide kalk.....
3. Umarım yarın hava güzel ol.....da pikniğe git..
4. Babam her sabah mutlaka tıraş ol.....

Olumsuz

(Отрицательная форма)

Örnek (пример):

1. Derya çok dürüst bir kız, o asla yalan söylemez.
2. Benim öğrencilerim çok çalışkan. Onlar asla kopya **çekmezler**.

2. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Dakik insanlar hiçbir randevuya geç kal.....
2. Ben matematikten hiç hoşlan.....
3. Türkler genellikle sütü çay iç.....
4. Boşuna bekleme, onlar hiçbir zaman vaktinde gel.....

Olumlu Soru

(Утвердительный вопрос)

Örnek (пример):

1. Bir çay daha içer **misiniz?**
2. Her hafta sonu pikniğe gider **misiniz?**
3. Sen macera filmlerinden hoşlanır **mısın?**

3. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Sence öğretmen bugün sınav yap.....?
2. Bana biraz kendinizi tanıtır.....?
3. Üzümlü keki sev.....?
4. Sence Burak bu yıl mezun ol.....?

Olumsuz Soru

(Отрицательный вопрос)

Örnek (пример):

1. Hiçbir şarkıyı bilmiyorsun. Sen hiç radyo dinlemez **misin?**
2. Semra ve Ayşe hiç evden dışarı **çıkamazlar mı?**
3. Sence bu yara bir daha iyileşmez mi?

4. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.
(Заполните пропуски как в примере.)

1. Neden içmiyorsunuz? Türk kahvesinden hoşlan.....?
2. Bir kahve daha al.....?
3. Sabahtan beri çalışıyorsunuz. Siz hiç dinlenmeyi bil.....?
4. Alışverişe gitmek iste.....?
5. Biz her sabah kahvaltı ederiz, siz et.....?

ÇÜNKÜ, İÇİN, BUNUN İÇİN, BU SEBEPLE
ПОТОМУ ЧТО, ДЛЯ ТОГО ЧТОБЫ, ПО ПРИЧИНЕ

Эти слова используются для передачи причинно-следственной связи.

Örnek (пример):

1. Dün bütün gün yattım, **çünkü** çok yorgundum.
2. Çok hastayım, **bu sebeple** bugün işe gitmeyeceğim.
3. Kızımın gurur duyuyorum, **çünkü** o çok başarılı.
4. Dün yağmurda ıslandım, **bunun için** nezle oldum.
5. Arabada benzin bitti, **bu sebeple** yolda kaldık.
6. Bu ayakkabı benim **için** çok büyük.
7. Doğum günün kutlu olsun. Bu çiçekler senin **için**.
8. Bu akşam teyzeme gideceğim, **bunun için** bana yarın gelin.

1. Aşağıdaki tümceleri “çünkü, için, bunun için, bu sebeple” ile tamamlayınız. (Заполните пропуски словами çünkü (потому что), için (для того чтобы), bunun için (поэтому), bu sebeple (по этой причине).)

1. Tatil yapmak istiyorum.....çok yorgunum.
2. Ben senin.....her zaman iyi şeyler düşünüyorum.
3. Sınava hiç çalışmadı.....sınavdan kötü not aldı.
4. Bu kış çok yağmur yağmadı.....İstanbul'da susuzluk problemi var.
5. Bu akşam Nesrin'e gideceğim.....bugün onun doğum günü.
6. Yarın sınavım var.....bu akşam dışarı çıkmıyorum.
7. İstanbul'da ev kiralari çok yüksek.....çoğu öğrenci yurttan kalıyor.

YETERLİLİK EYLEMİ
ФОРМА ВОЗМОЖНОСТИ

Форма возможности является составной формой глагола и придает основному действию значение возможности, вероятности.

Olumlu

Положительная форма

Eylem (глагол) + -(y) a bil + iyor / ecek / di / miş / ir +
+ kişi eki (аффикс лица)

Örnek (пример):

1. Hâle İngilizce, Arapça ve Fransızca **konusabiliyor**.
2. Sanırım bu yıl mezun **olabileceğim**.
3. Çok çalıştı ama sonunda okulun basket takımına **girebildi**.
4. Ayça nihayet kendine bir iş **bulabilmiş**.
5. Konferansta dinleyiciler çok soru **sorabilirler**. Hazırlıklı ol.

1. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Uçağa ancak taksiyle yetiş.....
2. Bu lokantayı beğenmediysen başka lokantaya git.....
3. Galiba bu akşam partiye git.....
4. Çok dil döktüm ve sonunda müdürden izin al.....
5. Dün Meltem'i gördüm, nihayet kızı üniversite sınavını kazan.
6. Melis bir dakikada 250 sözcük oku.....

Olumsuz I

Невозможность

**Eylem (глагол) + -(y) a + ma + zaman ekleri (аффикс времени)+
+ kişi ekleri (аффикс лица)**

Örnek (пример):

1. Kusura bakma, bugün seni **arayamadım**.
2. Trafik çok yoğun, Özlem'e **uğrayamadım**.
3. Sanırım bu yaz tatile **çıkamayacağız**.
4. Araba kullanırken telefonla **konuşamazsınız**.
5. İpek sürekli rejim yapıyor ama hiç kilo **veremiyor**.

2. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните предложения как в примере.)

1. Senin yazın çok kötü o yüzden oku.....
2. Zuhal Arapça konuşabiliyor ama oku.....ve yaz..
3. Faruk'un bacağı ağrıyor, o yüzden yarınki maçta oyna....
4. Berna Ankara'ya git.....çünkü otobüs bileti bul....
5. Özür dilerim, ben bu işi yap.....

Olumsuz II

Невозможность

**Eylem (глагол) + ma + y + abil + ir + kişi eki (аффикс лица)
("может не делает")**

**Eylem (глагол) + (y)a + ma + y + abil + ir + kişi eki (аффикс лица)
("возможно не сможет сделать")**

Örnek (пример):

1. O bugün seni **aramayabilir**.
2. O bugün seni **arayamayabilir**. Çünkü bugünlerde çok yoğun.
3. Kitabı yarına kadar **bitiremeyebilirim**.
4. Trafik çok yoğun. Toplantıya zamanında **yetişemeyebilirler**.
5. Derya pop müzikten çok hoşlanmıyor. O nedenle konsere

gelmeyebilir.

3. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız.

(Заполните пропуски как в примере.)

1. Sana yardım etmeyi çok isterim ama zaman bul.....

2. Tatile gitmek için annemi ikna et.....
3. Aradan çok uzun zaman geçti, sen onu tanı.....
4. Çok hızlı konuşuyorsun. Onlar seni anla.....
5. Sen bu eski araba için çok para istiyorsun, bu nedenle onu sat.
6. Emin değilim ama Aslı bu yemeği sev.....

Olumlu Soru

Вопрос

Eylem (глагол) + (y)a + bil + iyor / ecek / mis / ir + mi + (y) + kişi eki (окончание лица)? (“сможет ли?”) eylem (глагол) + (y)a + bil + di + kişi eki (окончание лица) + mi? (“смог ли?”)

Örnek (пример):

1. Sen çok yorgun görünüyorsun. Bugün okula **gidebilecek misin?**
2. Garson Bey, hesabı **alabilir miyiz?**
3. Yardıma ihtiyacın var mı? İşlerini **bitirebildin mi?**
4. Hocam, bu konuyu tekrar **anlatabilir misiniz?**
5. Yeni aşçı güzel yemek **pişirebiliyor mu?**

4. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız. (Заполните пропуски как в примере.)

1. Şoför Bey, uygun bir yerde in.....?
2. Kantinden bana da bir çay al.....?
3. Hafta sonuna kadar bu projeyi bitir.....?
4. Sabahları erken uyan.....?
5. Öğretmen okulda mıymış? Öğretmene ödevini göster.
6. Dün patronunla zam konusunu görüş.....?

Olumsuz Soru

Отрицательный вопрос

Eylem (глагол) + (y)a + mıyor / mayacak / mamış / maz + mi + (y) + kişi eki? (окончание, обозначающее лицо)

Eylem (глагол) + (y)a + madı + kişi eki (окончание лица) + mi? (“не смог?”)

Eylem (глагол) + (y)a + mam + mi? (“не смогу ли я?”)

Örnek (пример):

1. Sence ben bu kitabı yarına kadar bitiremez **miyim?**
2. Sabahtan beri ofiste çalışıyorlar. Daha iki satır yazıyı **yazamadılar mı?**

5. Aşağıdaki tümceleri örnekteki gibi tamamlayınız. (Заполните пропуски как в примере.)

1. Niçin hep pizza sipariş ediyorsunuz? Siz kendiniz yemek yap..... ?
2. Altı aydır Türkiye'desiniz. Hâlâ Türkçe konuş.....?
3. Niçin endişe ediyorsun? Sence onlar vapura yetiş..... ?

Eylem (глагол) + (y)ip/ır, ur/ür

-ip придает глаголу значение последовательности. Оно использу-

ется вместо союза «и».

1. Оба глагола должны относиться к одному и тому же лицу.

Çocuklar koşup oynadılar. (Дети бегали и играли).

2. Объединяет два действия, следующие друг за другом.

*Mehmet, kapıyı **açıp** çabucak çıktı.* (Мехмет открыл дверь и быстро вышел).

3. Отрицательная форма: *fiil + ma/me + ip*

*Bütün pazar hiçbir yere **gitmeyip** evde oturduk.* (Все воскресенье мы никуда не ходили и сидели дома).

4. Удвоение формы на *-ip* указывает на то, что действие повторяется часто.

*Beni tanıyormuş gibi **dönüp dönüp** bakıyor.* (Он все поворачивается и смотрит на меня, как будто мы знакомы).

5. При использовании с *-maktan/mekten* придает глаголу значение продолжительности.

*Bütün gün merdivenleri **inip çıkmaktan** yorulmadın mı?* (Не устал целый день ходить вверх-вниз по лестнице?)

1. Aşağıdaki tümceleri ‘-ip’ ulacıyla birleştiriniz.

(Объедините предложения при помощи *-ip*.)

1. Biz içeceklerimizi bitirdik. Kafeteryadan ayrıldık.

2. Ankara'ya gidecekmiş. YÖS'e girecekmiş.

3. Nur, vezneden parayı aldı. Parayı saymaya başladı.

4. Abdullah şirkete telefon etti. Müdürün ne zaman geleceğini öğrendi.

5. Gözlüğünü çıkardı ve masanın üzerine koydu.

6. Cumartesi akşamı gezdik ve eğlendik.

7. Ferhat kardeşini okula bıraktı ve geri döndü.

8. Bütün çamaşırları ütüledim. Dolaba yerleştirdim.

9. Ece'ye telefon ettim. 'Gözünüz aydın!' dedim.

10. Pazar sabahı erkenden kalktım. Gazete ve poğaça almaya gitti.

Eylem (глагол) + *-madan*

Это деепричастие используется для сообщения информации о том, что при выполнении главного действия, выраженного сказуемым, не было выполнено второстепенное (выраженное формой на *-madan*).

Örnek (пример):

1. *Bir şey **söylemeden** odadan çıktım.* (Я вышел, ничего не сказав).

2. *Esra yemek **yemeden** yattı.* (Эсра легла, не поев).

3. *Hiç **usanmadan** her gün spor yapıyor.* (Они без устали каждый день занимаются спортом).

2. Aşağıdaki tümceleri '*-madan*' ulacıyla tamamlayınız.

(Заполните пропуски аффиксом *-madan*.)

1. Anneannem güneş doğ... uyanır.

2. Hava karar... evimize gidelim.

3. Bana uğra... İstanbul'dan ayrılmışlar.

4. O kadar yorgundum ki müdürle görüş... oradan ayrıldım

5. Derslerini bitir.... televizyon seyredemezsin.

6. O kadar yağmur yağıyordu ki alışveriş yap... eve dönmek zorunda kaldım.

7. Hastalandığından beri ye... içmekten kesildi.

8. İyileş... işe gelme.

9. Kimseye bir şey söyle... odadan çıkıp gitti.

10. Alıştırmaları kitaba bak... yapın.
11. Ödevlerinizi yap... dışarı çıkmayın.
12. Soruları düşün... yanıtlamayın.
13. Paltolarınızı giy... sokağa çıkmayın. Hava çok soğuk.
14. Kahvaltı et... evden çıktım.

Eylem (глагол) + -(y)arak/-(y)erek

Деепричастия на -arak/-erek выражают значение «образ действия».

Örnek (пример):

Önüdekileri **itererek** ilerlemeye çalışıyordu. (Он старался продвигаться вперед, толкая впереди стоящих).

Böyle **yaparak** beni çok üzüyorsun. (Ты меня расстраиваешь, поступая таким образом).

3. Aşağıdaki sözcüklerle örnekteki gibi tümceler kurunuz. (Составьте предложения как в примере.)

Örnek (пример): aramak/ parti/ davet etmek/ ben. Onu **arayarak** partiye davet ettim.

1. sekiz buçuk/ okul/ gitmek/ saat/ doğru/ koşmak/ o
2. zaman/ boş/ yapmak/ resim/ ve/ okumak/ kitap/ geçirmek/ ben
3. gün / bütün/ televizyon/ geçirmek/ seyretmek/ ben
5. otobüs/ gece/ uyumak/ İzmir/ gelmek/ bütün/ ben
6. taksi/ ev/ gitmek/ binmek/ o
7. baba/okumak/ her zaman/ kahvaltı etmek/ gazete
8. aramak/ için/ bu gece/yer ayırtmak/ lokanta/ ben
9. ihtiyar adam / ayrılmak / yan / teşekkür etmek
10. yaşlı kadın/ kaymak/ buzlu yol/ düşmek
11. sevinçle/ aramak/ Murat / vermek/ anne/ müjde
12. onunla/ size/ konuşmak/ karar / bildirmek
13. söylemek/ yaz/ bütün/ şarkı/ Ağustos böceği/ geçirmek
14. çalışmak/ sahibi /uzun yıllar/bu servet/ olmak
15. geçirmek/emeklilik/hobileriyle/günlerini/uğraşmak

4. Aşağıdaki tümceleri '-(y)arak' ulacıyla tamamlayınız.

(Заполните пропуски аффиксом ‘-(y)arak’.)

Her sabah spor yap..... güne başlarım.
 Günde iki litre su iç..... ve ekmek ye..... ayda dört kilo verdim.
 Eşim son zamanlarda horla..... uyumaya başladı.
 Sait Faik, en güzel hikayelerini denizi seyret..... yazmıştır.
 Satıcı gülümse..... yanıma yaklaştı.
 Çocukken akşamları gökyüzüne bak..... yıldızları saymaya çalışırdık.
 Kır gazinosunda otur..... ve çay iç..... yorgunluğumuzu giderdik.
 Sahili takip et..... balık lokantalarına ulaştık.
 Bir işi sev..... yapan insanlar başarılı olamazlar.
 Soluk soluğa koş..... yanıma geldi.
 Yaşlı kadın elimden tut..... kendisini karşıya geçirmemi istedi.
 Toplantı salonundan izin iste..... dışarı çıktı.

Eylem (глагол) + (y)a ... eylem (глагол) + (y)a

Это деепричастие означает то, как выполняется основное действие.

Оно может быть заменено причастием ‘-(y)arak’.

Örnek (пример):

*Yemek **yemeye yemeye** zayıfladım.* (Я не ел и похудел).

*Gözümün içine **baka baka** yalan söyledi.* (Он лгал, глядя мне в глаза).

*Çocuklar **düşe kalka** yürümeyi öğreniyorlar.* (Дети учатся ходить, падая и поднимаясь).

5. Aşağıdaki tümceleri '(y)a ... (y)a' ulacıyla tamamlayınız. (Закончите пропуски деепричастием на ‘(y)a ... (y)a’.)

1. Dans eder gibi salın..... salın..... yürüyor.
2. Yatak odasına ayaklarının ucuna bas..... bas..... girdi.
3. Onunla konuş..... konuş..... iki yabancı gibi olduk.
4. Mustafa'yı arkasından dualar oku..... oku..... askere gönderdiler.
5. Görüş..... görüş..... neredeyse birbirimizi unuttuk.
6. İnsanlar konuş..... konuş.....; hayvanlar koklaş..... koklaş..... anlaşırlar.
7. Kötü haberi Aysun'a alıştır..... alıştır..... verdiler.
8. Acelesi olan adam koş..... koş..... merdivenleri çıktı.
9. Yolda düşen çocuk topalla..... topalla..... yürüyordu.

Конструкции, похожие по форме на деепричастия Eylem (глагол) + -madan/meden önce

Данная конструкция означает, что основное действие было выполнено до действия, выраженного глаголом на -madan.

Örnek (пример):

1. *Ödevini **yapmadan önce** yemek yedi.* (До того как сделать домашнее задание, он поел).
2. *Cevap **vermeden önce** biraz düşün!* (Подумай, прежде чем дать ответ).
3. *Tren **kalkmadan önce** bir gazete alacağım.* (Я куплю газету до того, как поезд тронется).

6. Aşağıdaki tümceleri ‘-madan önce’ ulacıyla tamamlayınız. (Заполните пропуски аффиксом -madan.)

1. Ona “Evet” de..... iyi düşün.
2. Tatile çık..... mutlaka rezervasyon yaptırmalısınız.
3. Ev al..... iyi düşün, borcunu ödeyebilecek misin?
4. Biz buraya taşın..... Göztepe'de oturuyorduk.
5. Kayıt yaptır..... vize almak gerek.
6. Alışverişe çık.... liste yaparım.
7. Uyu.... mutlaka kitap okuyorum.
8. Sinemaya git.... bir kafeteryada oturup sohbet edelim
9. Bana gel.... mutlaka telefon et.
10. Türkiye'ye gel.... ülkemde Türkçe kursuna gittim.
11. Kapıyı aç.... 'Kim o?' diye sormalısın.
12. Evden çık..... muslukları kontrol edelim.

Eylem (глагол) + -dıktan sonra

Данная конструкция выражает действие, которое выполняется до основного действия.

Örnek (пример):

1. *Yemek yedikten sonra koltukta uyu yakaldı.* (Он заснул в кресле после того, как поел).
2. *Alışveriş yaptıktan sonra kafede bir fincan kahve içti.* (Сделав покупки, он выпил чашку кофе в кафе).
3. *Emekli olduktan sonra Gelibolu'ya yerleşti.* (Выйдя на пенсию, он поселился в Гелиболу).

7. Aşağıdaki tümceleri '-dıktan sonra' ulacıyla tamamlayınız. (Заполните пропуски аффиксом -dıktan sonra.)

1. Yemeğini ye..... dişlerini fırçala.
2. Onunla Kadıköy'e taşın..... tanıştık.
3. Duş al..... hemen dışarıya çıkma!
4. Birer fincan kahve iç..... evlerimize gideriz.
5. Mert, askerden dön..... evlenecekmiş.
6. Yemek ye.... on beş dakika yürürüm.
7. Eve gel..... canım dışarıya çıkmak istemiyor.
8. O korku filmini seyret..... bir daha karanlıkta uyuyamadım.

Eylem (глагол)+ -mak için

Эта конструкция выражает значение цели.

Örnek (пример):

1. *Bilet almak için sıraya girmelisin.* (Чтобы купить билет, ты должен встать в очередь.)
2. *Ehliyet almak için kursa gidiyorum.* (Я хожу на курсы, чтобы получить права.)
3. *Onu görmemek için işe gitmiyorum.* (Я не хожу на работу, чтобы его не видеть.)

8. Aşağıdaki tümceleri '-mak için' ulacıyla tamamlayınız. (Заполните пропуски аффиксом -mak için.)

1. Sinemaya git.....annesinden izin istedi.
2. Öğretmen soruları oku..... gözlüğünü taktı.
3. Gribi çabuk atlat..... bol bol dinlenmek lazım.
4. Hasta ol..... dengeli beslenmek lazım.
5. Bayramda Ankara'ya gidebil..... günler öncesinden yer ayırttık.
6. Rahat uyuyabil..... çay içmemek gerek.
7. Benimle konuş..... görünce yolunu değiştiriyor.
8. Arkadaşlarla rahat ders çalış..... kütüphaneye gittik.
9. Hükümet ekonomik sıkıntıları gider..... çeşitli önlemler aldı.
10. Buraya sizinle tanış..... geldim.
11. Ona bağır..... kendimi zor tuttum.
12. Lezzetli bir yemek pişir..... malzemelerin taze olması gerek.
13. Şişli'ye git..... hangi otobüse binmem lazım?

**Eylem (глагол)+ -ma +
iyelik eki (окончание принадлежности)+ için**

Эта конструкция выражает значение цели.

Örnek (пример):

1. *Mehmet'in gelmesi için ona para gönderdik.* (Чтобы Мехмет приехал, мы послали ему денег.)
2. *Tatile gitmesi için yer ayırtık.* (Чтобы он поехал в отпуск, мы зарезервировали ему место.)

**9. Aşağıdaki tümceleri '-ma + iyelik + için' yapısıyla tamamlayınız.
(Заполните пропуски формой -ma + окончание принадлежности + için.)**

1. Hakem, karşı takımın maçı kazan..... her şeyi yaptı.
2. Kapıcıyı kaloriferleri çok yak..... defalarca uyardık. Çünkü çok sıcak oluyor.
3. Bize bu kadar çok yemek yap..... telefon ettim. Ama yine de yapmışsınız.
4. Çok hızlı araba kullan..... ona yalvardım. Ama o beni dinlemediği için kaza yaptı.
5. Bu yarışmaya katıl..... onu destekledim.
6. Annesi çocuğun ağla..... elinden geleni yaptı.
7. Rahat ders çalış..... odadan çıktım.
8. Akşam yemeğine kal..... çok ısrar ettiler. Onları kıramadım.
9. Sınavı kazan..... sana yardım edeceğim.

Eylem (глагол) + -mak üzere

Данная конструкция, так же как и -mak için, выражает значение цели.

Örnek (пример):

1. *Bakanlar kurulu yeni yasayı tartışmak üzere toplandı.* (Совет министров собрался, чтобы обсудить новый закон.)
2. *Bir daha dönmek üzere buradan gitti.* (Он уехал отсюда с намерением больше не приезжать.)

**10. Aşağıdaki tümceleri '-mak üzere' ulacıyla tamamlayınız.
(Заполните пропуски аффиксом -mak üzere.)**

1. Aslı Ankara'ya git.....saat beşte evden ayrıldı.
2. Yemeği hazırla.....mutfığa girdim.
3. Evden çık.....iken telefon çaldı.
4. Tezini savun.....profesörlerin karşısına geldi.
5. Polisler, dolandırıcıyı tutukla.....takibe başladılar.
6. Otobüste oku.....gazete aldım.
7. Türkçe öğren.....Türkiye'ye geldim.

ORTAÇLAR / SIFAT FİİLLER / PARTİSİPLER

ПРИЧАСТИЯ

-an yapılı ortaç

Причастие на -an

Причастия на -an (en) имеют значение действительного причастия настоящего или прошедшего времени.

-acak yapılı ortaç

Причастие на -acak

Причастия на -acak имеют значение будущего времени.

Örnek (пример):

1. *Kusura bakma, seninle **tartışacak** zamanım yok.* (У меня нет времени спорить с тобой).

2. ***Atılacak** eşyaları balkona koydum.* (Я выставил на балкон вещи, которые нужно выбросить).

3. *Yarın geziye **gelecek** öğrenciler, sekretere adlarını yazdırsınlar.* (Студенты, которые завтра поедут на экскурсию, должны записаться у секретаря).

Существительное после причастия может опускаться. В этом случае его аффиксы переходят к причастию.

ORTAÇLAR / SIFAT FİİLLER / PARTİSİPLER

ПРИЧАСТИЯ

-an yapılı ortaç

Причастие на -an

Причастия на -an (en) имеют значение действительного причастия настоящего или прошедшего времени.

-acak yapılı ortaç

Причастие на -acak

Причастия на -acak имеют значение будущего времени.

Örnek (пример):

1. *Kusura bakma, seninle **tartışacak** zamanım yok.* (У меня нет времени спорить с тобой).

2. ***Atılacak** eşyaları balkona koydum.* (Я выставил на балкон вещи, которые нужно выбросить).

3. *Yarın geziye **gelecek** öğrenciler, sekretere adlarını yazdırsınlar.* (Студенты, которые завтра поедут на экскурсию, должны записаться у секретаря).

Существительное после причастия может опускаться. В этом случае его аффиксы переходят к причастию.

Örnek (пример):

1. *Teknik direktör, bu maçta oynayacak futbolculara son taktiklerini veriyor. Teknik direktör, bu maçta **oynayacaklara** son taktiklerini veriyor.* (Тренер объясняет тактику тем, кто будет играть в этом матче).

2. *Bundan sonra olacak olaylardan ben sorumlu değilim. Bundan sonra **olacaklardan** ben sorumlu değilim.* (Впредь я не ответственен за то, что произойдет).

После окончания -acak может использоваться аффикс принадлежности:

Olumlu

(Утвердительная форма)

Benim **okuyacağım** kitap

Senin **okuyacağın** kitap

Onun **okuyacağı** kitap
Bizim **okuyacağımız** kitap
Sizin **okuyacağınız** kitap
Onların **okuyacakları** kitap

Olumsuz

(Отрицательная форма)

Benim **okumayacağım** kitap
Senin **okumayacağın** kitap
Onun **okumayacağı** kitap
Bizim **okumayacağımız** kitap
Sizin **okumayacağınız** kitap
Onların **okumayacakları** kitap

1. Aşağıdaki tümceleri ‘acak’ ortaç ekiyle tamamlayınız. (Заполните пропуски окончанием -acak.)

1. Gelecek hafta sahnelen..... oyun için bilet aldım.
2. Toplantıda yap..... konuşmayı hazırladım.
3. Düğüne davet et..... insanların listesini çıkaralım.
4. Senin için yap..... bir şey var mı?
5. Semih Bey'in anlat..... konu çok önemli; lütfen dikkatle dinleyin.
6. Artık onunla konuş..... bir konu bulamıyoruz.
- 140
7. İstanbul'da araba park et..... bir yer bulmak çok zor.
8. Sana anlat..... çok önemli şeylerim var.
9. Yarın pikniğe git..... yere karar verdiniz mi?
10. Niçin bana önceden buraya gel..... haber vermedin?
11. Al..... yiyeceklerin mutlaka son kullanma tarihine bakmalısın.
12. Oğlumun düğününde giy..... elbisem hala hazırlanmamış.
13. Londra'da ucuz alışveriş yap..... mağazaları biliyor musun?
14. Büroda yapıl..... çok iş var.
15. Başka söylen..... bir şey yoksa ben gideyim.
16. Artık dayan..... gücüm kalmadı.
17. Fakirlere ver..... elbiseleri, dolabın üst rafına ayırdım.

Ролевая игра по дисциплине: «Практический курс турецкого языка»

Раздел дисциплины: «Immeuble»

Начиная с первого курса, в процессе обучения появляется новый вид практических занятий: ролевые игры. Целью этого вида речевой коммуникации является активизация знаний и умений, полученных в

процессе изучения материала. Ролевые игры на турецком языке дают студентам возможность использовать подготовленную и неподготовленную речь, и материал, освоенный на предыдущих уроках.

Задание: изучить лексику по теме «Квартира, дом», распределить роли участников процесса проектирования дома (хозяин, архитектор, дизайнер, строитель и т.п.), инсценировать обсуждение проекта дома.

Цели игры: закрепление и практическое применение пройденного лексико-грамматического материала, формирование навыка принятия решения.

Роли:

1. Семья из 1 (или более) человек. 1, (2-3-4 и т. д. друзей).
2. Представители транспортных компаний (железнодорожной, паровой, прокат автомобилей и авиалиний).

Время проведения игры: 2 часа.

План проведения игры:

1. Семья готовится к посещению агентств, продумывают свои встречи и приоритеты.
2. Представители агентств составляют план своих предложений, обосновывают их выгоду.
3. Посещение агентств.
4. Выбор способа путешествия.
5. Обсуждение результатов игры (отдельно клиентами и представителями компаний).
6. Подведение итогов преподавателем. (Оценка качества усвоения группой пройденного материала, обсуждение ошибок).

Ожидаемый результат - высказывание в предложенной ситуации общения, выражение своих мыслей и мнения в межличностном общении на иностранном языке, использование практических навыков построения коммуникации.

Критерии оценивания результатов обучения

5 «отлично»	Студент адекватно реагирует на вопросы других участников, проявляет речевую инициативу для решения поставленных коммуникативных задач; речь звучит в естественном темпе, студент не делает грубых фонетических ошибок; лексика адекватна ситуации, редкие грамматические ошибки не мешают коммуникации
4 «хорошо»	коммуникация иногда затруднена, речь студента неоправданно паузирована; в отдельных словах допускаются фонетические ошибки (например, замена французских фонем сходными русскими); общая интонация в большой степени обусловлена влиянием родного языка; грамматические и/или лексические ошибки заметно влияют на восприятие речи студента
3 «удовлетворительно»	коммуникация существенно затруднена, студент не проявляет речевой инициативы; речь воспринимается с трудом из-за большого количества фонетических ошибок; студент делает большое количество грубых грамматических и/или лексических ошибок
2 «неудовлетворительно»	студент не реагирует на реплики других участников; делает большое количество фонетических, а также грубых грамматических и/или лексических ошибок.

Приблизительные темы для ролевых игр:

1. Поездка на машине
2. Путешествие
3. В ресторане
4. Покупки
5. Дом, квартира
6. Досуг

Методические рекомендации по проведению ролевой игры

На одном из практических занятий студентам предлагается ролевая игра как упрощенное воспроизведение реальной ситуации. Фабула ситуации изложена в плане, при детализации игры возможно в разумных пределах варьирование обстоятельств, путем необходимого дополнения.

Перед участниками игры ставятся задачи, аналогичные тем, которые они будут решать в ежедневной профессиональной деятельности.

Применение ролевых игр позволяет отработать приобретенные студентами профессиональные навыки.

Кроме того, это дает возможность оценить:

- уровень владения этими навыками;
- особенности мыслительных процессов (стратегическое, тактическое, аналитическое мышление, умение прогнозировать ситуацию, умение принимать решения и пр.);
- уровень коммуникативных навыков;
- личностные качества участников.

Преимущества применения ролевых игр в образовательном процессе:

- снимаются противоречия между абстрактным характером преподавания учебного предмета и реальным характером будущей профессиональной деятельности,
- игра позволяет увидеть и решить проблему в комплексе, с применением не только полученных ранее знаний, умений и навыков разных учебных дисциплин, но и житейского опыта,
- в игре огромную роль играют приобретаемые навыки социального взаимодействия,
- игровая деятельность вызывает повышенный интерес со стороны студентов,
- в игре проявляется не только интеллектуальный потенциал игрока, но и его личностные качества.

По окончании ролевой игры результаты анализируются, после чего проводится процедура подведения итогов игры для ее участников.

Перечень дискуссионных тем для круглого стола (дискуссии, полемики, диспута, дебатов)

по дисциплине: *«Практический курс турецкого языка»*

1. Образование в России. Образование в Турции.
2. Проблемы молодежи.
3. Мода.
4. Защита природы.

Критерии оценки:

- оценка «отлично» выставляется студенту за умение излагать материал последовательно и грамотно, делать необходимые обобщения и выводы.
- оценка «хорошо» выставляется студенту, если ответ удовлетворяет в основном требованиям на оценку «отлично», но при этом недостаточно полно развернута аргументация.
- оценка «удовлетворительно» выставляется студенту, если показано общее понимание вопроса, но имелись затруднения или допущены ошибки в определении понятий, использовании терминологии.
- оценка «неудовлетворительно» выставляется студенту, если обнаружено незнание или непонимание темы.

Портфолио

по дисциплине: *Практический курс турецкого языка*

1 Название портфолио «Турецкий язык»

2 Структура портфолио:

2.1. Титульный лист.

2.2. Творческие работы (в том числе кроссворды или ребусы по изученным темам).

- 2.3. Рефераты.
- 2.4. Исследовательские работы.
- 2.5. Доклады на научно-практических конференциях.

Темы творческих заданий
по дисциплине: *Практический курс турецкого языка*

Индивидуальные творческие задания: Составить кроссворды по изученным темам.

